

Hur påverkar tillskottsutfodring och samhänat bete den biologiska mångfalden i naturbetesmarker?

Förlusten av naturbetesmarker är ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden i Sverige. Det är därför angeläget att de naturbetesmarker som finns kvar fortsätter att hävdas. För att få miljöersättning för skötsel av naturbetesmarker måste man uppfylla vissa villkor. Bland annat finns det regler kring tillskottsutfodring, med syftet att skydda den biologiska mångfalden. Genom den här forskningsöversikten kan vi dock konstatera att det i nuläget inte finns något vetenskapligt stöd för att tillskottsutfodring påverkar den biologiska mångfalden i naturbetesmarker. Det finns för lite forskning om frågan för att man ska kunna dra den slutsatsen.

Naturbetesmarker tillhör de artrikaste miljöerna på jorden. Det beror bland annat på att dessa marker är relativt magra, vilket gör att näringskrävande, konkurrenskraftiga arter inte får möjlighet att ta över. Men det magra betet kan vara otillräckligt som enda föda för betesdjuren. Därför kan lantbrukarna behöva ge dem tillgång till extra näring. Ett sätt är att tillskottsutfodra djuren. Ett annat sätt är att låta dem beta också på mer näringsrika marker inom samma

hän som naturbetesmarken, så kallat samhänat bete. Det finns dock farhågor om att detta påverkar markens näringsstatus, och i förlängningen den biologiska mångfalden. Ett villkor för att erhålla miljöersättning för skötsel av naturbetesmarker med särskilt höga värden är därför att man inte tillskottsutfodrar djuren. Tidigare har också samhänat bete ofta varit förbjudet.

Vi har undersökt vad vetenskapen säger om hur den biologiska mångfalden i naturbetesmarker påverkas av att betesdjuren ges tillgång till extra näring.

Tre frågor inom ramen för samma översikt

Tanken är att om djuren får tillgång till extra näring betar de sig på ett sätt som gör att näring tillförs naturbetesmarken. Det kan ske genom att de äter tillskottsfodret eller det mer näringsrika betet och sedan överför näring därifrån till naturbetesmarken via urin och avföring. Det kan också ske genom att de spiller när de äter av tillskottsfodret, och att näring på så vis ackumuleras runt utfodringsstället.

Resultat i korthet

- Det finns för få studier för att fastställa om näringsstatusen och i förlängningen den biologiska mångfalden i naturbetesmarker påverkas av att betesdjuren ges tillgång till extra näring.
- De flesta djurslag – kor, får och hästar – verkar föredra att beta i de mer näringsrika områdena av hagen vid samhänat bete, oavsett om de betar enbart med artfränder eller i blandade hjordar.
- Också getter verkar föredra att beta i de näringsrikare områdena när de betar enbart tillsammans med andra getter. När de betar tillsammans med andra djurslag verkar de i högre grad välja att beta i naturbetesmarken.

För att ringa in all relevant kunskap utgick vi därför från följande tre frågor i översikten:

- Hur påverkas den biologiska mångfalden i naturbetesmarker av att betesdjuren ges tillgång till extra näring?
- Hur påverkas näringsstatusen i naturbetesmarker av att betesdjuren ges tillgång till extra näring?
- Hur betar sig betesdjuren i naturbetesmarker om de har tillgång till extra näring?

Vi bedömde att 31 av de närmare 15 000 potentiellt relevanta forskningsrapporter som vi hittade kunde bidra till att besvara någon av dessa frågor. De allra flesta rörde frågan om djurens beteende.

Befintlig forskning kan inte ge svar

Vi kan konstatera att det inte finns något vetenskapligt stöd för att tillskottsutfodring eller samhägnat bete påverkar näringsstatusen i naturbetesmarker i sådan grad att den biologiska mångfalden minskar. Det finns dock inte heller något stöd för att så inte är fallet. Det finns helt enkelt för få studier som har tittat på dessa frågor för att man ska kunna dra några allmängiltiga slutsatser.

Betesdjuren föredrar näringsrikt bete

Det vi kan säga, baserat på den forskning som finns, är att de flesta djur verkar föredra att beta på den näringsrika delen av betesmarken vid samhägnat bete. Detta tycks gälla alla djurslag när de betar enbart tillsammans med artfränder. För kor, får och hästar verkar det gälla också om de betar i

blandade hjordar. Getter tycks dock välja att beta på naturbetesmarken i högre grad om de betar i blandade hjordar än om de betar tillsammans med andra getter, enbart. Vilken betydelse betesdjurens preferens för mer näringsrikt bete i förlängningen kan ha för den biologiska mångfalden i samhägnade naturbetesmarker är dock svårt att säga.

Förbudet mot tillskottsutfodring kan ifrågasättas

Givet detta kunskapsläge bör den eventuella risken med tillskottsutfodring noggrant vägas mot risken att naturbetesmarker överges helt på grund av låg lönsamhet. Det, om något, är negativt för den biologiska mångfalden. I en regeltyngd bransch bör förbud och påbud begränsas till sådana som medför en konstaterad, signifikant miljönytta. I synnerhet bör sådana som riskerar att vara kontraproduktiva undvikas.

Ett alternativ till att ta bort förbudet mot tillskottsutfodring för samtliga naturbetesmarker är att undanta betesmarker som ligger i ekologiskt homogena, artfattiga omgivningar från förbudet. En naturbetesmark i ett sådant landskap har extra stor betydelse för den biologiska mångfalden i området. Det är därför särskilt viktigt att just dessa naturbetesmarker fortsätter att hävdas. Att tillåta tillskottsutfodring kan bidra till att så sker i större utsträckning.

Så gjorde vi för att besvara frågorna

Vi har i en systematisk översikt granskat och sammanställt resultat från publicerade studier. En systematisk översikt utförs enligt en strikt metodik. Vi har arbetat tillsammans med vetenskapligt sakkunniga och följt internationella riktlinjer framtagna av Collaboration for Environmental Evidence. Den systematiska översikten är publicerad som en vetenskaplig artikel, i vilken metoden beskrivs utförligt. Den finns också sammanfattad i en svenskspråkig rapport.

[Rapporten kan laddas ner kostnadsfritt på \[formas.se\]\(https://formas.se\)](#)

Har du frågor om översikten?

Ida Envall, analytiker
08-775 41 03, ida.envall@formas.se